

KAINUUN 1. VAIHEMAAKUNTAKAAVA

Lähtökohdat ja tavoitteet

Kainuun maakunta -kuntayhtymä

Kainuun 1. vaihemaakuntakaava
Lähtökohdat ja tavoitteet

Kainuun maakunta -kuntayhtymä
2009

B:19

Julkaisija:

Kainuun maakunta -kuntayhtymä
PL 400
87070 KAINUU
Puh. (08) 615 541
Telefax (08) 6155 4260
kirjaamo@kainuu.fi
<http://maakunta.kainuu.fi>

Julkaisun kuvat:

Martti Juntunen

ISBN 978-952-5326-61-1

ISSN 1795-5645

Julkaisun pohjakartat:

© Maanmittauslaitos lupanro 1019/MML/09.

Aineiston kopiointi ilman Maanmittauslaitoksen lupaa on kielletty.

Kajaani 2009

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	5
2. Lähtökohdat	5
2.1. Alueiden käytön suunnittelujärjestelmä.....	5
2.2. Maankäyttö- ja rakennuslaki	6
2.3. Kainuun maakuntakaava 2020.....	7
2.4. Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan laatiminen	8
2.5. Vaihtoehtotarkastelu	8
2.6. YVA -menettelyn soveltaminen Kainuun vaihemaakuntakaavaprosessissa	10
3. Nykytila.....	10
3.1. Puolustusvoimien harjoitustoiminta	10
3.1.1. Kainuun Prikaati.....	12
3.1.2. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue ja siihen rajoittuvat selvitysalueet.	12
3.1.3. Kainuun Prikaatin varuskunta-alue ja siihen kuuluvat mahdolliset laajennusalueet	14
3.2. Vaihemaakuntakaavan vaikutusalueen nykytilatietoja	17
4. Tavoitteet.....	19
4.1. Kaavan laatimisen tavoitteet	19
4.2. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet	19
4.3. Maakunnalliset tavoitteet	20
4.4. Seudulliset ja paikalliset tavoitteet	20
4.5. Puolustusvoimien tavoitteet	22
4.5.1. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2016	23
4.5.2. Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2016.....	23
5. Vaihekaavan selvitykset.....	24
5.1. Ympäristömeluselvitys.....	26
5.2. Vaikutusselvitykset	26
5.3. Puolustusvoimien laatimat tai valmisteilla olevat selvitykset.....	27
5.4. Paikkatietoselvitykset	28

1. JOHDANTO

Tämä "Lähtökohdat ja tavoitteet" -asiakirja koskee Kainuun 1. vaihemaakuntakaavana laadittavaa maakuntakaavaa puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueista sekä niiden melualueista.

Kainuun kokonaismaakuntakaava 2020 hyväksyttiin Kainuun maakuntavaltuustossa 7.5.2007. Maakuntakaava saatettiin ympäristöministeriön vahvistettavaksi heinäkuussa 2007 ja valtioneuvosto vahvisti maakuntakaavan 29.4.2009 (valtioneuvoston päätös YM3/5222/2007).

Puolustusvoimat esitti maakuntakaavaa laadittaessa laajennusalueita Vuosangan ampu- ja harjoitusalueelle. Laajennusalueiden maankäyttöä ei maakuntakaavaa laadittaessa voitu kuitenkaan ratkaista, joten ne osoitettiin maakuntakaavassa selvitysalue-merkinnällä. Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueiden sekä niihin liittyvien mahdollisten laajennusalueiden osalta maakuntakaavaa päätettiin tarkentaa vaihemaakuntakaavalla.

Kainuun maakuntahallitus teki 23.4.2007 päätöksen Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan laatimisen käynnistämisestä.

Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma on hyväksytty Kainuun maakuntahallituksessa 11.8.2008.

2. LÄHTÖKOHDAT

2.1. Alueiden käytön suunnittelujärjestelmä

Alueiden käytön suunnittelujärjestelmään kuuluvat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, maakuntien liittojen laatimat maakuntakaavat sekä kuntien laatimat yleiskaavat ja asemakaavat (kuva 1).

Kuva 1. Alueiden käytön suunnittelujärjestelmä (Ympäristöministeriö 2002, 20).

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tehtävänä on varmistaa valtakunnallisesti merkittävien seikkojen huomioon ottaminen maakuntien ja kuntien kaavoituksessa sekä valtion viranomaisten toiminnassa. Maankäyttö- ja rakennuslain 24 §:n mukaisesti maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Maakuntakaava on yleispiirteinen alueidenkäytön suunnitelma, jossa osoitetaan alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet sekä osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Kainuussa maakuntakaavan laatijana toimii Kainuun maakunta -kuntayhtymä.

Maakuntakaava voidaan laatia koko maakuntaa käsittelevänä kokonaismaakuntakaavana, maakunnan osa-aluetta koskevana maakuntakaavana tai tiettyjä asiakokonaisuuksia koskevana vaihemaakuntakaavana.

Yleis- ja asemakaavoja laativat kunnat. Kunnat myös hyväksyvät nämä kaavat. Yleiskaavan tarkoituksena on kunnan tai sen osan yhdyskuntarakenteen ja maankäytön yleispiirteinen ohjaaminen sekä toimintojen yhteen sovittaminen. Asemakaava puolestaan laaditaan alueiden käytön yksityiskohtaista järjestämistä, rakentamista ja kehittämistä varten. Kunnat voivat laatia myös yhteisen yleiskaavan, jonka vahvistaa ympäristöministeriö.

Suunnittelujärjestelmän periaatteena on, että yleispiirteisempi kaava on ohjeena yksityiskohtaisempia kaavoja laadittaessa ja muutettaessa. Alueidenkäyttöä koskevat ratkaisut pyritään tekemään sillä suunnittelutasolla, jolla ne kaavan sisältö ja vaikutukset huomioiden ovat parhaiten tehtävissä. Siten maakunnallisesti ja seudullisesti vaikuttavat alueidenkäyttökysymykset, kuten tässä puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueisiin liittyvät alueidenkäyttökysymykset, on tarkoituksenmukaista ratkaista maakuntakaavatasolla.

2.2. Maankäyttö- ja rakennuslaki

Maankäyttö- ja rakennuslaki antaa selkeät tavoitteet ja lähtökohdat maakuntakaavan ja vaihekaavan laatimiselle. Kaavojen laadintaa ohjaavat lain yleinen tavoite (1 §) ja alueiden käytön suunnittelun tavoitteet (5 §).

Lisäksi maakuntakaavalle on esitetty seuraavat sisältövaatimukset (MRL 28 §), joihin on kaavaa laadittaessa kiinnitettävä erityisesti huomiota. Lainaus lainkohdasta:

”Maakuntakaavaa laadittaessa on valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otettava huomioon siten kuin siitä edellä säädetään. Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä huomiota maakunnan oloista johtuviin erityisiin tarpeisiin. Kaava on mahdollisuuksien mukaan yhteen sovitettava maakuntakaava-alueeseen rajoittuvien alueiden maakuntakaavoituksen kanssa.

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 7 ja 77 §:ssä tarkoitettujen luonnonsuojeluohjelmien ja -päästösten sekä 32 §:ssä tarkoitettua maisema-aluetta koskevien perustamispäästösten tulee olla ohjeena kaavaa laadittaessa.

Kaavaa laadittaessa on kiinnitettävä erityisesti huomiota:

1. Maakunnan tarkoituksenmukaiseen alue- ja yhdyskuntarakenteeseen;
2. Alueiden käytön ekologiseen kestävyys;
3. Ympäristön ja talouden kannalta kestäviin liikenteen ja teknisen huollon järjestelyihin;
4. Vesi- ja maa-ainesvarojen kestäväan käyttöön;
5. Maakunnan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin;
6. Maiseman, luonnonarvojen ja kulttuuriperinnön vaalimiseen; sekä
7. Virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

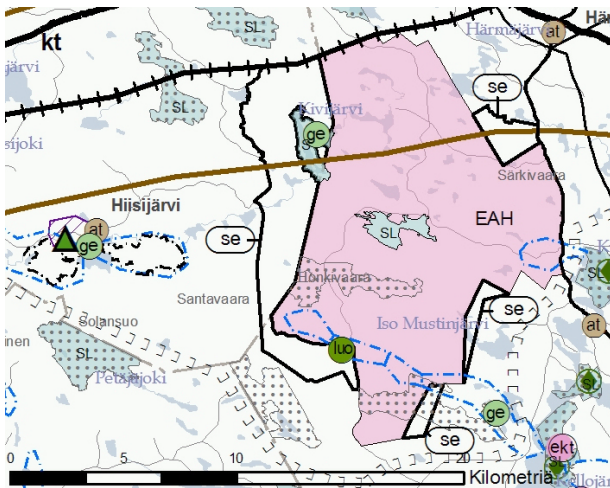
Kaavaa laadittaessa on myös pidettävä silmällä alueiden käytön taloudellisuutta ja sitä, ettei maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle aiheudu kohtuutonta haittaa. Kaavaa laadittaessa on selvittettävä, kenen toteutettavaksi kaava ja sen edellyttämät toimenpiteet kuuluvat.

Edellä tässä pykälässä mainitut seikat on selvittettävä ja otettava huomioon siinä määrin kuin maakuntakaavan tehtävä yleispiirteisenä kaavana edellyttää.”

2.3. Kainuun maakuntakaava 2020

Kainuun maakuntakaava saatettiin ympäristöministeriöön vahvistettavaksi heinäkuussa 2007 ja valtioneuvosto vahvisti sen huhtikuussa 2009. Maakuntakaavan valmistelun aikana tuli esille puolustusvoimien tarve laajentaa Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueetta. Puolustusvoimien esittämiin laajentamisalueisiin liittyi epävarmuustekijöitä, jotka eivät mahdollistaneet alueidenkäyttötarkoituksen tekemistä maakuntakaavaa laadittaessa. Alueet, joille puolustusvoimien laajentumistarpeet kohdistuivat, on osoitettu Kainuun maakuntakaavassa selvitysalueina (se, kuva 2). Selvitysalueiksi osoitetuille alueille kohdistuu useita erilaisia alueidenkäyttötarpeita. Alueelle kohdistuvat toisaalta alueen maanomistajien ja yleisen virkistyskäytön tarpeet, toisaalta puolustusvoimien tarve laajentaa valtakunnallisesti merkittävää Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueetta.

Kainuun maakuntakaavassa on käsitelty maanpuolustukseen liittyviä alueidenkäyttötarpeita ampuma- ja harjoitusalue -merkinnällä (EAH) sekä puolustusvoimien alue -merkinnällä (EP). Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue on kaavassa osoitettu EAH-merkinnällä, kun taas Kainuun prikaatin varuskunta-alue, lähiharjoitusalue sekä siihen kiinteästi liittyvä pienialainen Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalue ja Hoikanportin ampumarata-alue ovat osoitettu EP -merkinnällä (kuva 2). Alueiden toiminta on erityyppistä esim. turvallisuus- ja meluvaikutusten osalta, jonka vuoksi ampuma- ja harjoitusalueiden merkintä (EAH) on erotettu puolustusvoimien käyttöön tarkoitettujen varuskunta-, varikko-, harjoitus- ja muiden vastaavien alueiden merkinnästä (Suomen ympäristö 38/2006).

Kuva 2. Maakuntakaavaotteet Vuosangan (vas.) ja Kainuun Prikaatin (oik.) alueista. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, lupanro 1019/MM/09.

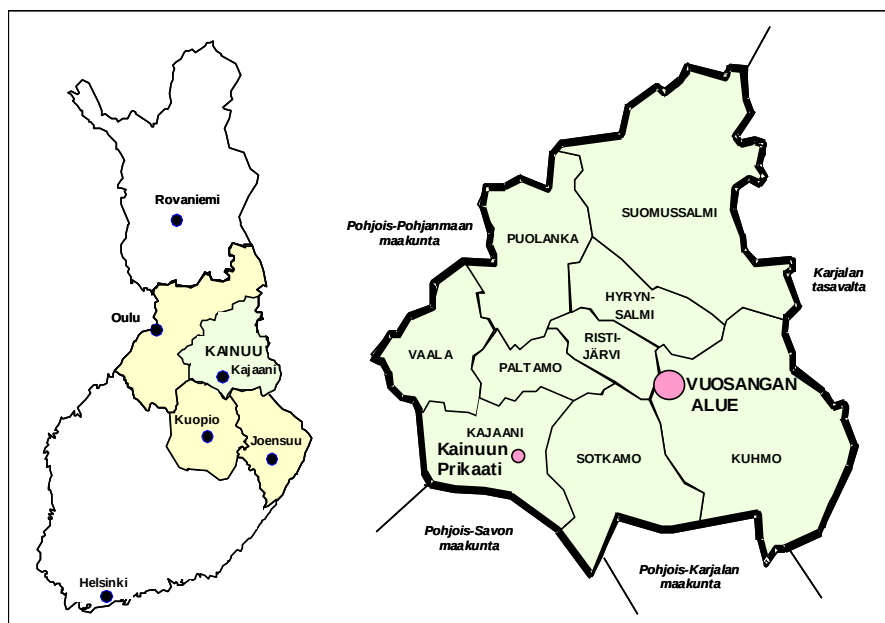
Kainuun maakuntakaavassa maanpuolustukseen liittyvät aluevaraukset on osoitettu jo toteutuneen alueiden käytön mukaisina.

2.4. Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan laatiminen

Puolustusvoimien alueiden laajentumistarpeet on päätetty ratkaista omalla erillisellä kaavoituksellaan. Kainuun maakuntahallitus teki 23.4.2007 päätöksen Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan laatimisen käynnistämisestä. Maakuntahallituksen päätöksen mukaisesti:

Kainuun 1. vaihekaavassa käsitellään puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueita sekä niihin liittyviä melualueita.

Kainuun 1. vaihemaakuntakaava tarkoittaa Kainuun maakuntakaavaa. Vaihemaakuntakaavassa tarkastellaan pitkän tähtäimen tavoitteita. Tavoitevuodeksi on asetettu vuosi 2025. Vahvistuessaan 1. vaihemaakuntakaava kumoaa 29.4.2009 vahvistetun maakuntakaavan vaihemaakuntakaavassa osoitettujen maankäyttöratkaisujen osalta.

Kuva 3. Kainuun Prikaatin (EP) ja Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen (EAH) sijainti Kainuussa.

2.5. Vaihtoehtotarkastelu

Vaikutusten arviointi on keskeinen osa kaavan laadintaprosessia. Arvioinnin tehtävänä on tuottaa suunnittelijoille, osallisille sekä päättäjille tietoja kaavan toteuttamisen vaikutuksista, niiden merkittävydestä sekä haitallisten vaikutusten lieventämismahdollisuuksista. Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL 9 §) mukaan kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä eri vaihtoehtojen toteuttamisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja muut vaikutukset.

Vaikutusten arvioinnin tärkeimpänä tehtävänä on tukea kaavaratkaisujen valmistelua ja valintaa. Eri vaihtoehtojen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia vertailemalla löydetään ratkaisuja, joiden perusteella suunnittelu etenee. Vaikutusten arviointi tehdään sillä tasolla ja tarkkuudella, kuin maakuntakaava yleispiirteisenä kaavana edellyttää.

Vaikutusten arvioinnin lähtökohtana on arvioida erilaisia toteuttamisen vaihtoehtoja. Maakuntakaavasta saaduissa, Vuosangan aluetta koskevissa lausunnoissa ja muistutuksissa on esitetty Vuosangan laajentumisen vaihtoehtona ampuma- ja harjoitus-toiminnan keskittämistä varuskunta-alueen sisällä olevalle Kassunkurun alueelle sekä sen mahdolliselle laajentumisalueelle. Tämä on toiminut lähtökohtana tarkasteltavien vaihtoehtojen valinnalle. Mahdollinen laajentumisalue käsittää nykyisen Kassunkurun ja Talvi-vaaran kaivospiirin välisen alueen, joka rajoittuu etelässä Murtomäki-Talvivaara -rataan ja pohjoisessa valtatiehen 6 ja seututiehen 870.

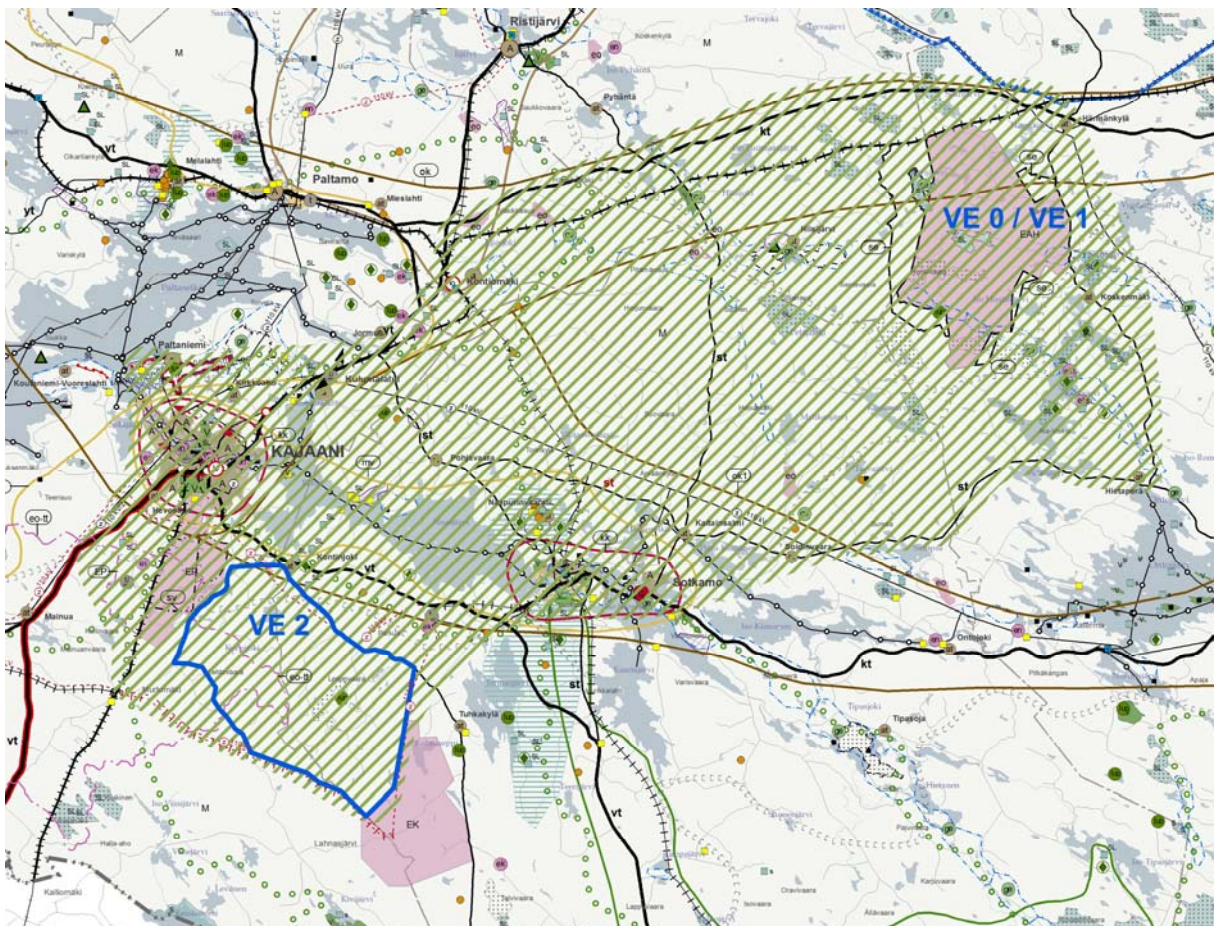
Alustavat kaavan toteuttamisvaihtoehdot:

VE 0. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen sekä Kassunkurun harjoitusalueen toiminta ja toiminnan laajuus säilyvät nykyisellään.

- Alueet eivät laajene. Mahdolliset laajentumistarpeet kohdistuvat puolustusvoimien muille ampu- ja harjoitusalueille Kainuun ulkopuolella.

VE 1. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue alue laajenee nykyisestä.

VE 2. Vuosangan alueen ampuma- ja harjoitustoiminta lakkaa ja ko. toiminnot keskitetään Kainuun Prikaatin varuskunta-alueelle ja siihen kuuluville mahdollisille laajennusalueille.

Kuva 4. Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan vaihtoehdot sekä alustava vaikutusalue maakuntakaavakartalle sijoitettuna. Pohjakartta © Maanmittauslaitos, lupanro 1019/MML/09.

2.6. YVA -menettelyn soveltaminen Kainuun vaihemaakuntakaavaprosessissa

YVA -lain (468/2004, muutos 458/2006) mukaista ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan hankkeisiin ja niiden muutoksiin, joista Suomea velvoittavan kansainvälisen sopimuksen täytäntöön paneminen edellyttää arviointia taikka joista saattaa aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia Suomen luonnon ja muun ympäristön erityispiirteiden vuoksi. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä arvioitavista hankkeista ja niiden muutoksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella (Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä, 4 §).

Koska ampuma- ja harjoitusalueita ei ole mainittu asetuksen (713/2006) mukaisessa hankeluettelossa, näitä koskeva arviointimenettely voi tulla sovellettavaksi ainoastaan tapauskohtaisesti. Alueellinen ympäristökeskus tekee päätöksen arviointimenettelyn soveltamisesta.

Kainuun ympäristökeskus teki 4.4.2008 päätöksen, jonka mukaan Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen laajennushankkeeseen ei sovelleta ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Tämä tarkoittaa sitä, että hankkeen vaikutukset arvioidaan kaavoituksen yhteydessä soveltaen maankäyttö- ja rakennuslakia.

Päätöksen perusteluissa Kainuun ympäristökeskus mm. toteaa, että hankkeessa ei ole kyse ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 4 §:n mukaisesta hankkeesta tai sen muutoksesta. Päätöksen mukaan saaduissa selvityksissä ja maastokatselmuksissa ei ole tullut ilmi, että suunniteltu Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen laajennushanke tai alueen käytössä tai toiminnassa tapahtuvat muutokset olisivat laadultaan ja laajuudeltaan sellaisia, että haitalliset ympäristövaikutukset lisääntyisivät tai alueen maankäyttö oleellisesti muuttuisi. Lisäksi päätöksessä todetaan, että vahvistettavana oleva Kainuun maakuntakaava ja vireillä oleva vaihemaakuntakaava ovat maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia kaavamuuotoja, joiden laadinnassa on tarkasteltava myös ympäristövaikutuksia ja tehtävä asiaa koskevia selvityksiä. Näin ollen erillistä, YVA -lakiin perustuvaa ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ei tarvita.

Vuosangan alueen, kuten muidenkin vaihekaavan vaihtoehtoisten alueiden vaikutusten arviointi suoritetaan osana vaihemaakuntakaavaprosessia. Vaikutusten arvioinnin tarkuus ja toteuttamistapa täsmentyvät kaavaprosessin edetessä.

3. NYKYTILA

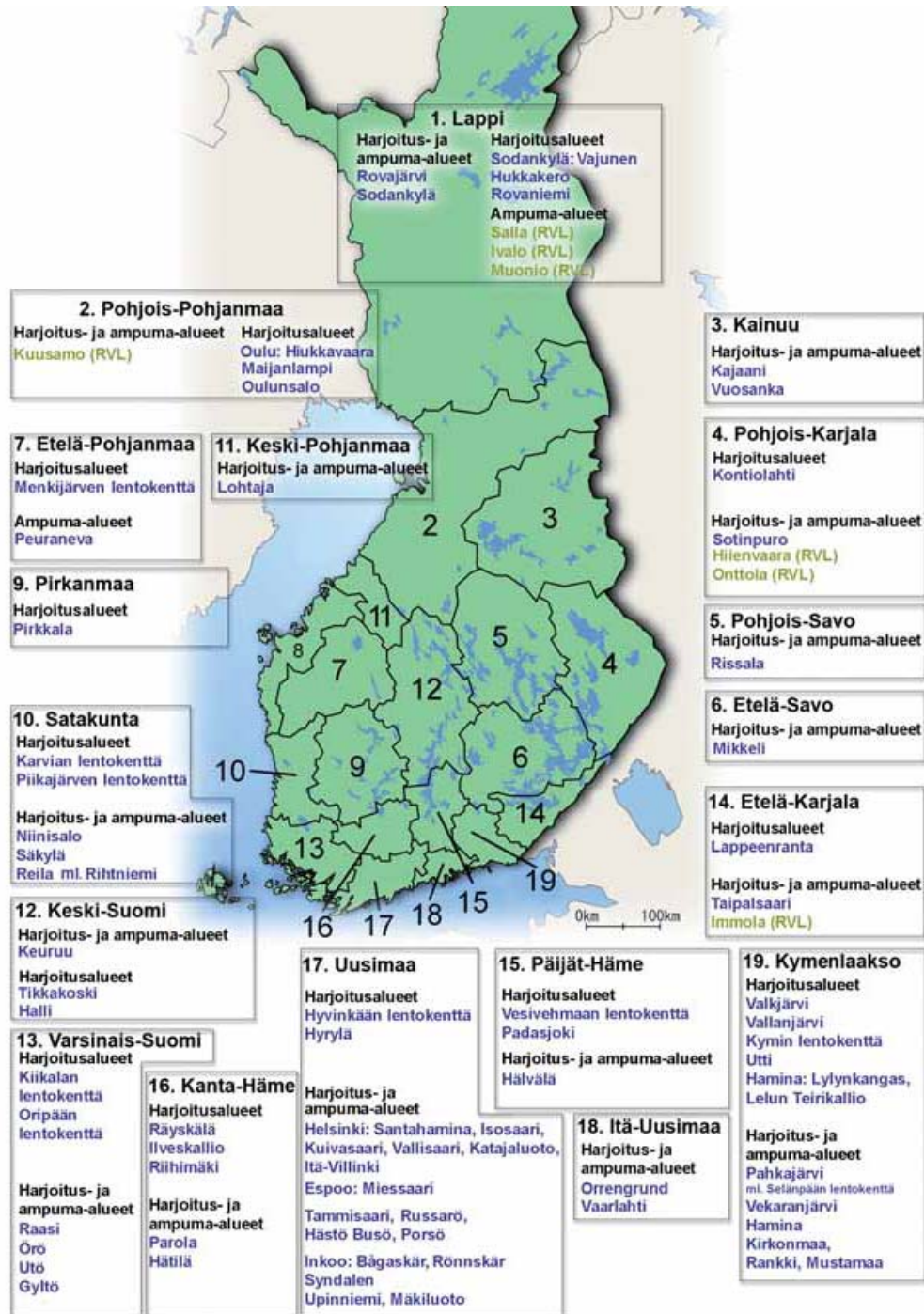
3.1. Puolustusvoimien harjoitustoiminta

Puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueet mahdollistavat puolustusvalmiuden ylläpidon ja tarkoituksenmukaisen koulutuksen varusmiehille ja reserviläisille. Alueet ovat välttämättömiä turvallisille taisteluammunnoille, jotta niistä ei aiheutuisi vaaraa osallisille tai sivullisille. Ampuma-alueita ja lähiharjoitusalueita ylläpidetään ja kehitetään niin, että niillä voidaan perus- ja erikoiskouluttaa varusmiehet sekä järjestää kertausharjoituksia. (Ympäristöministeriö 2006, 16).

Kunkin ampuma- ja harjoitusalueen käytöstä määrätään johtosäännöllä, jossa annetaan ohjeita myös yleisestä toiminnasta alueilla kuten ympäristön hoidosta, luonnonsuojelualueiden huomioimisesta, jätehuollosta ja rakennusten käytöstä. Johtosääntö on kaikkia aluetta käyttäviä joukkoja sitova toimintaohje. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen ja Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueen johtosäännöt ovat valmistuneet vuonna 2007 (Pohjoinen maanpuolustusalue 2007a; Pohjoinen maanpuolustusalue 2007b).

Puolustusvoimilla on Suomessa käytössään noin 70 ampuma- ja harjoitusaluetta (kuva 5). Suurin sotilasalue on Rovajärven ampuma-alue, jonka pinta-ala on noin 111 000 hehtaaria. Muita suuria sotilasalueita sijaitsee Niinisalossa ja Vuosangassa sekä Pahkajärvelä. Lisäksi muun muassa Säskylässä, Lohtajalla, Hämeenlinnassa, Taipalsaareissa ja Syndaleniassa sijaitsee laajuudeltaan muutamien tuhansien hehtaarien kokoiset sotilasalueet. Näiden lisäksi puolustusvoimilla on käytössään lukuisia pienempiä sotilasalueita (Puolustusvoimat 2006).

Kainuuta lähinnä olevat ampuma- ja harjoitusalueet ovat Lapissa sijaitseva Rovajärven ampuma- ja harjoitusalue, Pohjois-Karjalassa sijaitseva Sotinpuron ampuma- ja harjoitusalue sekä Pohjois-Savossa sijaitseva Rissalan ampuma- ja harjoitusalue.

Kuva 5. Puolustusvoimien käyttämiä harjoitusalueita (Puolustusministeriö 2006)

3.1.1. Kainuun Prikaati

Kajaanissa sijaitseva Kainuun Prikaati on yksi kolmesta maavoimien valmiusyhtymistä ja varusmiesmäärältään Suomen suurimpia joukko-osastoja. Kainuun Prikaatissa suorittaa varusmiespalveluksensa vuosittain lähes 4000 varusmiestä. Kainuun Prikaati kouluttaa varusmiehiä ja reserviläisiä Kuhmossa noin 14 000 hehtaarin laajuisella Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueella sekä Kajaanissa varuskunnassa sekä sen lähiympäristössä noin 6900 hehtaarin laajuisella lähiharjoitusalueella.

Vaihemaakuntakaavan vaihtoehdossa VE 0 Kainuussa sijaitsevat ampuma- ja harjoitusalueet säilyvät nykyisellään.

3.1.2. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue ja siihen rajoittuvat selvitysalueet

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue sijaitsee Kuhmossa lähes kokonaan Metsähallituksen omistamalla (Suomen valtio) alueella. Metsähallitus on vuokrannut alueen puolustusvoimille ampuma- ja harjoitusalueeksi. Alueen pinta-ala on 13 850 ha, josta maali-aluetta on 3374 ha. Alueen sisällä sijaitsee Ylivieksin Metsästäjät ry:n ja Härmänkylän Metsästysseura ry:n omistama ampumarata.

Aluetta käytetään noin 150 vrk vuodessa, joista ampumaharjoituksia on 110 vrk ja muita käyttöpäiviä 40 vuodessa. Käytön painopisteajankohdat ovat helmi-kesäkuu ja syys-joulukuu. Kainuun Prikaati on alueen pääkäyttäjä. Muita käyttäjiä ovat muut Pohjois-Suomen Sotilasläänin joukko-osastot, Maasotakoulu ja Maanpuolustuskorkeakoulu. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueella puolustusvoimien yhteistyösapuolina ovat maa-alueen osalta Metsähallitus ja tilahallinnan osalta Senaatti -kiinteistöt sekä Puolustushallinnon Rakennuslaitos.

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue on valtakunnallisesti luokiteltu kehitettäväksi alueeksi. Pohjois-Suomen Sotilasläänin Esikunta (1.1.2008 alkaen) toteaa selvityksessään Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen toiminnasta seuraavaa: "Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen kehittämisessä näkökulmana on, että puolustusvoimien lakisääteiset ydintehtävät kyetään turvaamaan myös pitkällä aikavälillä" (Pohjoisen Maanpuolustusalueen esikunta, 2007).

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue, Kuhmo. Kuva tuliasema-alueelta.

Kainuun Prikaati on aktiivisesti kehittänyt aluetta; painopiste on ollut koulutus- ja tukeutumisedellytysten parantamisessa. Alueen nykyinen koko yhdistettynä harjoitusjoukkojen määrään aiheuttaa merkittäviä rajoitteita, jotka osin estävät ammuntojen toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla (Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen..., 2008). Alueen kehittämisen lähtökohtana on myös palvelusturvallisuuden takaaminen kaikissa tilanteissa.

Kainuun maakuntakaavassa on osoitettu Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueeseen rajoittuvia selvitysalueita (4 kpl), joille kohdistuu puolustusvoimien esittämiä ampuma- ja harjoitusalueen laajentumistarpeita. Selvitysalueiden pinta-ala on noin 3 800 ha, josta noin kaksi kolmannesta sijaitsee Ristijärven kunnan alueella ja noin kolmannes Kuhmon kaupungin alueella.

Nykyinen maankäyttö ja väestö

Kainuun maakuntakaavassa Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue on osoitettu nykyisen toteutuneen maankäytön mukaisena ampuma- ja harjoitusalue -merkinnällä (EAH). Alueella on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Rajoitus on tarpeen puolustusvoimien (ja rajavonnan) käytössä olevien ampuma- ja harjoitusalueiden toiminnan turvaamiseksi. Rakentaminen alueella maanpuolustuksen (ja rajavonnan) tarpeisiin on sallittua. Ampuma- ja harjoitusalue rajoittuu maa- ja metsätalousvaltaisiin alueisiin (M), joista osa on osoitettu päällekkäismerkintänä selvitysalueiksi (se). Selvitysaluemerkinnällä osoitetuille maa- ja metsätalousvaltaisille alueille kohdistuu puolustusvoimien esittämiä ampuma- ja harjoitusalueen laajentumistarpeita.

Osittain ampuma- ja harjoitusalueeseen rajoittuvana on osoitettu lisäksi Kivijärven suojealue (S) sekä siihen liittyvä arvokas harjuaalue (ge -kohdemerkintä).

Vuosangan ampuma- ja harjoitusaluetta ympäröi maaseutumainen asutus. Ampuma- ja harjoitusalueen sekä siihen rajoittuvien selvitysalueiden aluerajausten sisäpuolella ei ole asukkaita, eikä niillä sijaitse loma-asuntoja tai pysyvän asutuksen rakennuksia, pois luki-en puolustusvoimien rakennukset (Lähde: SYKE/YKR, Tilastokeskus 2008).

Liikenne ja yhdyskuntatekninen huolto

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue sijaitsee kantatien 89 sekä seututeiden 904, 900 ja 888 rajaaman alueen sisällä. Ampuma-alueen pohjoispuolella kulkee Kontiomäki-Vartius-rautatieyhteys. Lisäksi alueella on runsaasti muuta tiestöä ja kulku-uria.

Puolustusvoimien ajoneuvoja kantatiellä 89.

Maisema

Suomen maisemamaakuntajaon mukaisessa jaottelussa Vuosangan alue kuuluu Kainuun vaaraseutuun. Kivijärvellä sijaitsee luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaaksi luokiteltu harjuaalue ja alueen eteläosaa halkoo Huuhilovaara-Pellinkangas-Honkivaaran arvokas harjuaalue.

Kallioperä ja maaperä

Vuosangan alue on kallioperältään arkeisia granitoideja rajoittuen idässä Kuhmon arkeiseen vihreäkivivyöhykkeeseen. Maaperältään Vuosangan alue on pääosin moreenia tai moreenimuodostumia. Latvalampien kumpumoreenialue kuuluu valtakunnallisesti arvokkaisiin moreenimuodostumiin.

Pinta- ja pohjavedet

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue sekä siihen rajoittuvat selvitysalueet kuuluvat pääosin Ristijärven Iso-Pyhäntäjärven valuma-alueeseen. Kainuun vesi- ja ympäristöpiiri on vuosina 1989–1994 inventoinut Kainuun arvokkaita pienvesikohteita. Tehdyissä inventoinneissa on Vuosangan alueelta todettu arvokkaiksi pienvesikohteiksi Valkeisjärven alue⁵⁴, Hevosshuuhdinpuro⁶⁸, Kivijärvi ja -joki sekä Sutisenjärvi ja -joki⁶⁷, Pellinpuro ym.⁷⁵ ja Lauttajärven lähteet⁷⁹ (Kainuun luonnon-suojelullisesti arvokkaat pienvedet, osa I ja osa II; Vesi- ja ympäristöhallitus; Helsinki 1994; yläindeksi ⁵⁴ on viittaus lähdeoiksen kohdeluetteloon). Lauttajärven lähteitä lukuun ottamatta suurin osa alueen arvokkaiksi todetuista pienvesikohteista on eriaistisen suojelun piirissä.

Ampuma-alueen itäosassa, Kuivajärven länsipuolella sijaitsee tärkeäksi luokiteltu Tulikankaan pohjavesialue. Myös alueen eteläosassa sijaitsee Huuhilovaara-Pellinkangas-Honkivaaran tärkeä pohjavesialue.

Luonnonympäristö ja merkittävät luontokohteet

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueella on luonnonsuojelualueeksi luokiteltu Rimpisuon-Tiilipuron alue. Natura 2000- verkostoon kuuluvia alueita on ampuma-alueella kaksi: Hevosshuuhdinpuro ja Honkavaara (517 ha) sekä Pellinkangas. Hevosshuuhdinpuron ja Honkavaaran alue on vanhojen metsien suojeluohjelman kohde, joka toteutetaan luonnonsuojelulain nojalla. Alueeseen sisältyy arvokas pienvesikohde, Hevosshuuhdinpuro ja Latvalammet. Pellinkangas on poikkeuksellisen laaja (717 ha) yhtenäinen vanhan metsän alue, josta noin puolet sijaitsee ampuma-alueen sisäpuolella. Pellinkankaalla on arvokas pienvesikohde, Pellinpuro. Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeänä kohteena (luo) on maakuntakaavassa osoitettu ampuma- ja harjoitusalueen lounaispuolella sijaitseva Paljakkavaara, jossa uhanalaisena lajina on kääpä. Kohde sisältyy maakuntakaavassa osoitettuun selvitysalueeseen.

Kulttuuriympäristö

Alueella on tehty muinaisjäännösinventointi osana kuntien perusinventointia pois lukien puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalue, jossa ei ole tehty muinaisjäännösselvitystä tai muinaisjäännösinventointia. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueella tai sen lähiympäristössä ei sijaitse valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaita kulttuuriympäristökohteita.

3.1.3. Kainuun Prikaatin varuskunta-alue ja siihen kuuluvat mahdolliset laajennusalueet

Kainuun Prikaatin varuskunta-alueeseen kuuluu puolustusvoimien hallinnassa oleva varuskunta- ja harjoitusalue (n. 3 700 ha) sekä erillisellä sopimuksella oleva lähiharjoitus-

alue (ns. läntinen koulutusalue), jonka käytöstä Kajaanin kaupunki ja Kainuun Prikaati ovat tehneet aluetta koskevan käyttöoikeussopimuksen vuonna 1999. Näiden alueiden kokonaispinta-ala on noin 6 900 hehtaaria. Harjoitusalueet sijaitsevat Kajaanissa Kainuun Prikaatin varuskunnan eteläpuolella. Puolustusvoimien hallinnassa olevasta harjoitusalueesta osan on puolustusvoimat luokitellut Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueeksi, jonka laajuus on noin 1 620 hehtaaria ja josta maalialueen koko on 172 hehtaaria.

Lähiharjoitusalueen käyttö ampuma- ja harjoitustoimintaan on aiemmin perustunut 5.6.1959 laadittuun Kajaanin kaupungin ja Puolustusministeriön väliseen käyttöoikeussopimukseen. Alueen rajoja on tarkistettu tämän jälkeen vuosina 1993 ja 1999. Kainuun Prikaati on aktiivisesti kehittänyt aluetta ja painopiste on ollut koulutusedellytysten parantamisessa. Kassunkurun ampuma- ja harjoitusaluetta sekä taisteluammuntojen maalialuetta laajennettiin em. vuosien lisäksi Kainuun Prikaatin ja Kajaanin kaupungin välisellä sopimuksella 4.4.2007. Kajaanin kaupunki myi valtiolle (Metsähallitus) vuoden 2008 lopulla omistamansa noin 1900 hehtaarin maa-alueen, joka tulee sopimuksella puolustusvoimien käyttöön (Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2016, 2008).

Kassunkurun aluetta käytetään noin 130 vrk vuodessa. Ampumaharjoituksia näistä on noin 80 vrk ja muita käyttöpäiviä noin 100 vuodessa. Käytön painopisteajankohdat ovat helmi-toukokuu ja elo-marraskuu. Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueen vastuullinen hoitaja on Kainuun Prikaati. Kainuun Prikaatin koulutusosasto koordinoi ja valvoo ampuma-alueen käyttöä ja vastaa alueen ylläpidosta. Kainuun Prikaati on alueen pääkäyttäjä. Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueella puolustusvoimien yhteistyöosapuolena maa-alueen osalta on Metsähallitus.

Varuskunta-alueen mahdollinen laajentumisalue (VE 2) käsittää nykyisen lähiharjoitusalueen ja Talvivaaran kaivospiirin välisen alueen, joka rajoittuu etelässä Murtomäki-Talvivaara-rataan ja pohjoisessa valtatiehen 6 ja seututiehen 870. VE 2:n laajennusalueen pinta-ala on noin 18 300 ha. Pinta-alasta noin 7 800 hehtaaria (43 %) sijaitsee Kajaanin kaupungin alueella ja noin 10 500 hehtaaria (57 %) Sotkamon kunnan alueella.

Nykyinen maankäyttö ja väestö

Kainuun maakuntakaavassa Kainuun Prikaatin alue sekä siihen sisältyvä Kassunkurun ampuma-alue on osoitettu puolustusvoimien alue -merkinnällä (EP). Valtaosa Kassunkurun alueesta on osoitettu maakuntakaavassa lisäksi päällekkäismerkintänä suojavyöhyke-merkinnöillä (sv). Alueella on voimassa MRL:n 33.1 §:n mukainen ehdollinen rakentamisrajoitus. Alue rajoittuu pohjoisessa Kajaanin kaupungin taajama- ja virkistysalueisiin. Länsipuolelta alue rajoittuu Kajaani-lisalmi rataa sekä maa- ja metsätalousvaltaisiin alueisiin, josta osa on osoitettu alueen erityisominaisuutta kuvaavalla merkinnällä puolustusvoimien lähiharjoitusalueeksi (EP). Mainitulla alueella on lisäksi osoitettu jätteenkäsittelyalue (ej) sekä teollisuus- ja varastoalue, jolla on merkittävä, vaarallisia kemikaaleja valmistava tai varastoiva laitos (t/kem). Etelä- ja itäpuolelta Kassunkurun alue rajoittuu maa- ja metsätalousvaltaisiin alueisiin (M).

Vaihemaakuntakaavan vaihtoehtotarkastelussa mukana olevan Kassunkurun mahdollinen laajentumisalue (VE 2) on maakuntakaavassa osoitettu maa- ja metsätalousskäyttöön tarkoitettuina alueena (M). Alueella on mm. maatilataloutta ja turvetuotantoa.

Kassunkuru, Kainuun Prikaatin ampuma- ja harjoitusalue Kajaanissa. Maalialue etualalla.

Kainuun Prikaatin ja siihen liittyvä Kassunkurun alue rajoittuu pohjoisessa Kajaanin kaupungin taajamaan. Muutoin aluetta ympäröi maaseutumainen asutus. Prikaatin ja siihen liittyvän Kassunkurun alueen aluerajausten sisäpuolella ei ole asukkaita, eikä niillä sijaitse loma-asuntoja tai pysyvän asutuksen rakennuksia, pois lukien puolustusvoimien rakennukset (Lähde: SYKE/YKR, Tilastokeskus 2008). Alustavan paikkatietotarkastelun mukaan vaihemaakuntakaavan vaihtoehtotarkastelussa mukana olevan Kassunkurun mahdollisen laajennusalueen aluerajauksen sisällä asui vuoden 2007 lopussa 88 asukasta. Alueella oli vuoden 2007 lopussa yhteensä 62 loma-asuntoa.

Liikenne ja yhdyskuntatekninen huolto

Kainuun Prikaatin alue ja Kassunkuru sijaitsevat valtatie 6, maantien 8710 sekä Kajaani-lisalmi radan välisellä alueella. Puolustusvoimien alueen eteläosaa leikkaa maantie 19045. Lisäksi alueella on runsaasti muuta tiestöä ja kulku-uria. Alueen länsirajalla kulkee Kajaani-lisalmi -rautatie.

Vaihemaakuntakaavan vaihtoehtotarkastelussa mukana oleva Kassunkurun mahdollinen laajentumisalue (VE2) rajoittuu etelässä Murtomäki–Talvivaara rataa ja 110 kV:n voimajohtoon, idässä Talvivaaran kaivosalueeseen sekä pohjoisessa valtatiehen 6 ja seututiehen 870. Alueella on lisäksi runsaasti muuta tiestöä (mm. maantie 8710 ja maantie 19125 Känttjä eli Rikkolantie) ja kulku-uria. Mahdollisen laajennusalueen erottaa Kassunkurun alueesta maantie 8710 Pirttimäki-Karankalahti.

Maisema

Suomen maisemamaakuntajaon mukaisessa jaottelussa Kainuun Prikaatin ja Kassunkurun alue sekä vaihemaakuntakaavan vaihtoehtotarkastelussa mukana oleva mahdollinen laajentumisalue (VE 2) kuuluvat Pohjois-Savon järvisuudun, Vaara-Karjalan, Kainuun vaaraseudun sekä Oulujärven suudun yhtymäkohtaan. Alueella ei sijaitse maakuntakaavamerkinnöin osoitettuja arvokkaita maisema-alueita.

Kallioperä ja maaperä

Kallioperältään Kainuun Prikaatin ja Kassunkurun alue sekä mahdollinen laajennusalue ovat graniittisia kivilajeja. Maaperältään alueet ovat moreenia tai morenimuodostumia. Alueen eteläosa kuuluu maakuntakaavassa osa-aluemerkinnällä **eo-tt** osoitettuun turvetuotannon erityisvyöhykkeeseen, jonka rajausta perustuu valuma-alueiden rajauksiin. Maakuntakaavassa osoitetuilla turvetuotannon erityisvyöhykkeillä sijaitsevat tuotantoalueet ovat suurelta osin jo tuotannossa olevia alueita. Vyöhykkeitä koskee vedenlaadun parantamiseen tähtäävä turvetuotantoon liittyvä erityismääräys.

Pinta- ja pohjavedet

Kassunkurun ampuma-alue ja siihen liittyvä mahdollinen laajennusalue kuuluvat eteläosastaan Oulujärveen laskevan Mainuanjoen valuma-alueeseen. Alueen pohjois- ja itäosat kuuluvat Nuasjärveen laskevan Kontinjoen valuma-alueeseen. Alueella ei ole maakuntakaavassa osoitettuja arvokkaita pinta- tai pohjavesikohteita.

Luonnonympäristö ja merkittävät luontokohteet

Kainuun Prikaatin ja Kassunkurun alueella ei sijaitse maakuntakaavassa osoitettuja suojelualueita tai luontokohteita. Vaihemaakuntakaavan vaihtoehtotarkastelussa mukana olevalla Kassunkurun mahdollisella laajentumisalueella (VE 2) sijaitsee Losonvaaran Natura-alue. Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeänä kohteena (luo) on maakuntakaavassa osoitettu em. Natura-alueen läheisyydessä sijaitseva Losonvaara E, jossa uhanalaisena lajina on kääpä.

Kulttuuriympäristö

Alueella on tehty muinaisjäännösinventointi osana kuntien perusinventointia. Alueen pohjoisosassa sijaitsee yksi maakunnallisesti arvokas kulttuurihistoriallinen kohde, Prikaatin alue.

3.2. Vaihemaakuntakaavan vaikutusalueen nykytilatietoja

Väestö ja loma-asunnot

Väestön kehitys vaihemaakuntakaavan vaikutusalueella vuosina 1980-2007						
Vuosi	Yhteensä	Kajaani	Kuhmo	Paltamo	Ristijärvi	Sotkamo
1980	43100	33040	630	780	280	8370
1990	45360	34940	470	720	210	9020
2000	44840	34710	370	630	160	8970
2007	43900	34140	320	560	140	8740

Luvut on pyöristetty alaspäin lähimpään kymmeneen. Vaikutusalueella tarkoitetaan sivulla 9, kuvan 4 kartassa olevaa vinoviivoitettua aluetta. Lähde SYKE/YKR ja Tilastokeskus 2008.

Kainuun Prikaatin henkilöstön kotikunnat vaihemaakuntakaavan alueella jakautuvat seuraavasti: Kajaani 380 henkilöä, Sotkamo 22 henkilöä ja Kuhmo 12 henkilöä. (Kainuun Prikaati, esikuntapäällikkö M. Pesonen, 16.2.2009)

Loma-asuntojen lukumäärän kehitys vaihemaakuntakaavan vaikutusalueella vuosina 2005-2007						
Vuosi	Yhteensä	Kajaani	Kuhmo	Paltamo	Ristijärvi	Sotkamo
2005	2220	540	220	20	150	1290
2007	2240	540	220	20	150	1310

Luvut on pyöristetty alaspäin lähimpään kymmeneen. Lähde: SYKE/YKR ja Tilastokeskus 2008.

Työpaikkojen lukumäärän kehitys vaihemaakuntakaavan vaikutusalueella vuosina 1980-2005						
Vuosi	Yhteensä	Kajaani	Kuhmo	Paltamo	Ristijärvi	Sotkamo
1980	14150	11250	110	115	65	2610
1990	18710	14910	100	375	45	3280
2000	15480	12330	60	90	20	2980
2005	16015	13150	40	145	10	2670

Luvut on pyöristetty alaspäin lähimpään viiteen tai kymmeneen.

Lähde: SYKE/YKR ja Tilastokeskus 2008.

Puolustushallinto työllistää Kainuussa noin 560 henkilöä. Kainuun Prikaati työllistää keskimäärin vuosittain Kuhmon Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueella 4 henkilöä pysyvästi, 4–5 henkilöä työllisyysvaroin ja lisäksi 2-3 henkilöä kesäisin (kesätyöpaikat). Kainuun Prikaati hankkii Kuhmossa paikallisilta yrittäjiltä ampuma- ja harjoitusalueen tiedön kunnossapitopalveluita ja talvisin lumen aurauspalveluita sekä jätehuoltopalveluita. Hankintoja tehdään myös Koskenmäen kyläkaupasta (Kainuun Prikaati, esikuntapäällikkö M. Pesonen, 16.2.2009).

Vaihtoehtoalueiden nykytilan tunnuslukuja

Alustavan paikkatietotarkastelun mukaan VE 2:n laajennusalueen aluerajauksen sisällä asui vuoden 2007 lopussa 88 asukasta, joista 38 asukasta asui Kajaanin kaupungin alueella ja 50 asukasta asui Sotkamon kunnan alueella. Loma-asuntoja sijaitsi vuoden 2007 lopussa VE 2:n laajennuksen aluerajauksen sisällä yhteensä 62, joista 27 loma-asuntoa sijaitsi Kajaanin kaupungin alueella ja 35 loma-asuntoa sijaitsi Sotkamon kunnan alueella. VE 2:n laajennuksen aluerajauksen sisällä sijaitsi vuoden 2007 lopussa yhteensä 70 rakennusta, joista 33 (31 asuinrakennusta) rakennusta sijaitsi Kajaanin kaupungin alueella ja 37 rakennusta (36 asuinrakennusta) sijaitsi Sotkamon kunnan alueella.

VE 0:n ja VE 1:n aluerajauksen sisäpuolella ei ole asukkaita, eikä niillä sijaitse loma-asuntoja tai pysyvän asutuksen rakennuksia (Lähde: SYKE/YKR, Tilastokeskus 2008).

Tilanne 31.12.2007	VE 0 Vuosanka	VE 0 Kassunkuru	VE 1 Vuosanka	VE 2 laajennusalue	VE 2 Kajaani	VE 2 Sotkamo
Asukkaiden lkm	0	0	0	88	38	50
Loma-asuntojen lkm	0	0	0	62	27	35
Rakennusten lkm	0 *	0	0	70	33	37

* sisältää puolustusvoimien rakennuksia.

VE 1:n laajennusalueen pinta-ala (maakuntakaavan se -alueet) on noin 3 800 ha, josta noin 64 % sijaitsee Ristijärven kunnan alueella ja noin 36 % Kuhmon kaupungin alueella. Laajennusalue mahdollistaa uusia tuliasemia Kivijärven luoteispuolelle sekä alueen eteläosaan Lakkakankaalle sekä Viitavaaran pohjoispuolelle. Laajennusalueelle ei ole tarkoitus toteuttaa uusia maali alueita. Laajennusalueen omistaa 7 eri maanomistajaa, suurimpana Suomen valtio (noin 85 % pinta-alasta).

VE 2:n laajennusalueen pinta-ala on noin 18 300 ha. Pinta-alasta noin 7 800 hehtaaria (43 %) sijaitsee Kajaanin kaupungin alueella ja noin 10 500 hehtaaria (57 %) Sotkamon kunnan alueella. Vaihtoehtojen mahdolliset tuliasema-alueet sijaitsevat pääasiassa Losonvaaran kaakkoispuolella ja laajennusalueen luoteisosassa (Ruuhikangas-Kontinkangas-Kontinjärvi). Alueella sijaitsee noin 500 kiinteistöä ja niillä on yhteensä noin 1450 omistajaa. Alueesta noin 98 % on yksityisomistuksessa (Lähde: PSSLE 2008–2009).

4. TAVOITTEET

4.1. Kaavan laatimisen tavoitteet

Maakuntakaavoituksen tehtävänä on sovittaa yhteen sekä valtakunnalliset, maakunnalliset että paikalliset tavoitteet. Kainuun 1. vaihemaakuntakaavaa laatiessa huomioon tulee ottaa siten mm. valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, puolustusvoimien tavoitteet sekä maakunnalliset, seudulliset ja paikalliset tavoitteet.

Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan tavoitteena on

- turvata puolustusvoimien ja Kainuun Prikaatin toiminta- ja harjoitusmahdollisuudet Kainuussa
- sovittaa yhteen nämä tarpeet muiden maankäyttötarpeiden kanssa
- osoittaa puolustusvoimien ampuma- ja harjoitusalueiden toiminnan kannalta tarpeelliset melualueet
- sovittaa yhteen valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet sekä maakunnalliset, seudulliset ja paikalliset tavoitteet

4.2. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Selkeät lähtökohdat maakuntakaavan ja vaihekaavan laadinnalle muodostavat myös valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, jotka valtioneuvosto on hyväksynyt vuonna 2000. Alueidenkäyttötavoitteet tarkistettiin ja hyväksyttiin vuonna 2008. Tarkistetut alueidenkäyttötavoitteet tulivat voimaan 1.3.2009.

Maankäyttö- ja rakennuslain (24 §) mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on jaettu yleis- ja erityistavoitteisiin. *Yleistavoitteet* ovat luonteeltaan alueiden käyttöä ja alueidenkäytön suunnittelua koskevia periaatteellisia linjauksia. *Erityistavoitteet* puolestaan ovat alueiden käyttöä ja sen suunnittelua koskevia velvoitteita.

Valtioneuvoston päätöksessä valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet on jaettu kuuteen asiakokonaisuuteen:

1. Toimiva aluerakenne
2. Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
3. Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
4. Toimivat yhteysverkostot ja energiahuolto
5. Helsingin seudun erityiskysymykset
6. Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet

Kainuun 1. vaihekaavan kannalta keskeisimmät tavoitteet koskevat toimiva aluerakenne-asiakokonaisuutta. Sen erityistavoitteissa todetaan seuraavaa:

"Alueidenkäytön suunnittelussa on otettava huomioon maanpuolustuksen ja rajavalvonnan tarpeet ja turvattava riittävät alueelliset edellytykset varuskunnille, ampu- ja harjoitusalueille, varikkotoiminnalle sekä muille maanpuolustuksen ja rajavalvonnan toimintamahdollisuuksille. Samalla on huomioitava muun yhdyskuntarakenteen, elinympäristön laadun ja ympäristöarvojen asettamat vaatimukset."

Lisäksi melun osalta todetaan eheytyvän yhdyskuntarakenteen ja elinympäristön laadun erityistavoitteissa seuraavaa:

”Alueidenkäytössä on ehkäistävä melusta, tärinästä ja ilman epäpuhtauksista aiheutuvaa haittaa ja pyrittävä vähentämään jo olemassa olevia haittoja. Uusia asuinalueita tai muita melulle herkkiä toimintoja ei tule sijoittaa melualueille varmistamatta riittävää meluntorjuntaa.”

Myös muut valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet otetaan huomioon ja suunnittelulla varmistetaan, etteivät vaihekaavan ratkaisut ole ristiriidassa niiden kanssa. Mikäli valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja muut tavoitteet ovat ristiriidassa keskenään, ratkaisun on MRL 24.2 §:n oikeusvaikutukset huomioon ottaen turvattava valtakunnallisen alueidenkäyttötavoitteen toteuttamisen edistäminen.

4.3. Maakunnalliset tavoitteet

Maakunnallisena tavoitteena on turvata puolustusvoimien ja Kainuun Prikaatin toiminta- ja harjoitusmahdollisuudet Kainuussa sekä yhteen sovittaa nämä tarpeet muiden maankäyttötarpeiden kanssa.

Kainuun Prikaatilla on suuri merkitys Kainuun aluetalouteen sekä työllisyyteen. Taloudelliset vaikutukset syntyvät mm. esim. varuskunnan henkilöstön kertyneistä verotuloista, henkilökunnan ja varusmiesten kulutuskysynnästä sekä varuskunnan hankinnoista. Elias Oikarinen on tutkinut Porin ja Kainuun Prikaatin toiminnan taloudellisia vaikutuksia (Oikarinen 2007). Tutkimuksessa todetaan, että Kainuun Prikaatin toiminta saa vuodessa (vuosi 2005) aikaan reilun 60 miljoonan euron tuotantovaikutuksen Suomen kansantalouteen, josta Kainuuseen jää noin 25 miljoonaa euroa. Myös Kainuun Prikaatin työllisyysvaikutukset ovat merkittävät. Vuonna 2005 Kainuun Prikaatilla oli omaa henkilöstöä 567 henkilöä. Kokonaistyöllisyysvaikutus on välilliset työpaikat huomioiden 1180 henkilötyövuoden verran. Kainuun saama työllisyysyhyöty oli laskelmien perusteella 827 henkilötyövuotta.

4.4. Seudulliset ja paikalliset tavoitteet

Kaupungit ja kunnat

Kainuun kuntien ja kaupunkien tavoitteita on tarkasteltu Lähtökohdat ja tavoitteet -raportin luonnoksesta saatujen lausuntojen perusteella. Lisäksi vaihemaakuntakaavan vaikutusalueella sijaitsevien kuntien (Kajaani, Kuhmo, Sotkamo ja Ristijärvi) tavoitteita käsiteltiin maaliskuussa 2009 Kainuun maakunta -kuntayhtymän ja kuntien välisissä neuvotteluissa.

Hyrnsalmen kunnan mukaan puolustusvoimien toimintaedellytykset tulee Kainuussa turvata.

Kajaanin kaupunki korostaa Kainuun Prikaatin merkitystä Kainuulle ja että on tärkeää turvata sille hyvät toimintaedellytykset. Myös toimintaedellytysten turvaamisen edellyttämää kuntarajat ylittävää maakunnallista näkemystä Kajaani pitää tärkeänä. Kajaani toivoi löytävänsä yhteisen linjan Kuhmon, Ristijärven ja Sotkamon kanssa Kainuun Prikaatin toiminnan turvaamiseksi. Vaihtoehtoon 1 verrattuna Kajaanin kaupunki pitää VE 2:n toteuttamista monin tavoin ongelmallisena ja sosiaalisesti kohtuuttomana ratkaisuna.

Kuhmon kaupungin tavoitteet ovat yhtenevät maakuntahallituksen päätöksen kanssa eli tavoitteena on turvata puolustusvoimien ja Kainuun Prikaatin toiminta- ja harjoitusmahdollisuudet Kainuussa sekä yhteen sovittaa nämä tarpeet muiden maankäyttötarpeiden

kanssa. Kuhmon kaupunki korostaa puolustusvoimien ja paikallisten asukkaiden välistä yhteistyötä sekä raskaiden aseiden ammunasta aiheutuvien haittojen minimointia. Lisäksi toivottiin kaavaprosessin etenevän mahdollisimman nopeasti kaikissa eri vaiheissa ja että kaava täyttäisi asukkaiden tarpeet.

Puolangan kunnan tavoitteet ovat yhteneväiset Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan tavoitteiden kanssa. Mikäli ampuma-alueen säilyttämisellä voidaan turvata Kainuun Prikaatin säilyminen, on ampuma-alueella tärkeä merkitys koko Kainuulle. Prikaati toimii paitsi työllistäjänä niin myös nuorten sitouttajana maakuntaan.

Ristijärven kunnan mukaan kaavoituksen lähtökohdaksi tulee asettaa puolustusvoimien tarpeiden huomioonottaminen, alueen asukkaiden asumisen ja maankäytön tarpeet sekä matkailulliset näkökohdat. Kaavassa tulisi pystyä sovittamaan yhteen edellä mainitut tarpeet. Tavoitteeksi asetettiin myös Kivijärven retkeilyalueen virkistyskäytössä säilymisen turvaaminen. Ristijärven kunta haluaa turvata puolustusvoimien ja Kainuun Prikaatin toiminta- ja harjoitusolosuhteet vaihemaakuntakaavassa siten, että ne ovat yhteen sovitettavissa muiden maankäytön tavoitteiden kanssa etenkin Hiisijärven kylän alueella. Vaihemaakuntakaavan ratkaisut tulisi Ristijärven kunnan mukaan järjestää niin, että puolustusvoimien toimintaympäristö Vuosangan harjoitus- ja ampuma-alueella toteutetaan haittoja minimoiden, mm. tuliasemien sijoittelussa ja melun torjunnassa. Ristijärven mukaan Kainuun 1. vaihemaakuntakaavassa on otettava esille yhteistyömahdollisuudet eri viranomaisien kesken mm. yhteistyö yhteiskunnalle tärkeiden alueiden tiestön parantamisessa.

Sotkamon kunnan tavoitteet ovat yhtenevät vaihemaakuntakaavan tavoitteiden kanssa. Mikäli ampuma-alueen säilyttämisellä voidaan turvata Kainuun Prikaatin säilyminen, on ampuma-alueella tärkeä merkitys koko Kainuulle. Prikaati toimii paitsi työllistäjänä niin myös nuorten sitouttajana maakuntaan. Sotkamon mukaan Vuosangan alue ja sillä tapahtuva laajentuminen on paras vaihtoehto. Kainuun väestön aktiivinen toiminta painottuu Kajaani–Sotkamo akselille, eikä tätä kehityskäytävää tulisi tukkia ahdistamalla ampuma-alue toimintaa sinne. Sotkamon puolella Kontinjoella on koulu, päiväkotia ja kauppa ja asutusta sekä laajentumis- että melualueella. Vuosangan nykyistä aluetta on myös vaikea hyödyntää muuhun aktiiviseen käyttöön maassa olevien räjähtämättömien ammusten vuoksi. Ampuma-alueen liikenne ei aiheuta mainittavia ongelmia Sotkamossa. Sotkamon kunta esittää kielteisen kantansa Vuosangan alueen laajenemisen vaihtoehdolle Kassunkurun alueelle sekä sen mahdollisille laajentumisalueille Sotkamon puolelle.

Kyläyhdistykset

Vaihemaakuntakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta (v. 2008) sekä Lähtökohdat ja tavoitteet -raporttiluonnoksesta saatujen lausuntojen perusteella Hiisijärven kyläyhdistys vastustaa Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen laajentumista Ristijärven kunnan alueelle (VE 1). Lohtaja–Huuhkajavaara–Kettu kyläyhdistys ry ilmoittaa kannattavansa vaihtoehtoa (VE 0), jossa ampuma- ja harjoitusalueiden toiminta jatkuu nykyisellään. Etelä-Kajaanin kylät ry ilmoittaa vastustavansa vaihtoehtoa (VE 2), jossa Vuosangan ampuma- ja harjoitustoiminta lakkaa ja ko. toiminnat keskitetään Kainuun Prikaatin varuskunta-alueelle ja siihen kuuluville mahdollisille laajennusalueille. Mainuan kylän edistäminen ry kannattaa vaihtoehtoja (VE 0 ja VE 1), jolloin toiminta ja toiminnan laajuus Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueella säilyisivät nykyisellään. Mainuan kyläyhdistys suhtautuu Kassunkurun alueen laajennukseen kielteisesti. Kontinjoen seudun kylät ry ilmoittaa vastustavansa vaihtoehtoa (VE 2), jossa Vuosangan ampuma- ja harjoitustoiminta lakkaa ja ko. toiminnat keskitetään Kainuun Prikaatin varuskunta-alueelle ja siihen kuuluville mahdollisille laajennusalueille. Ylä-Vieksin kyläyhdistys ry on esittänyt eri yhteyksissä Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen laajentumisen vaihtoehtona ampuma- ja harjoitustoiminnan keskittämistä Kassunkurun alueelle ja sen mahdollisille laajentumisalueille (VE 2). Ylä-Vieksin kyläyhdistys on esittänyt Vuosangan ampuma- ja

harjoitusalueen yhtenä vaihtoehtona myös raskaan ampuma- ja harjoitustoiminnan keskittämistä Rovajärven ampuma- ja harjoitusalueelle tai muualle soveltuvalla alueella.

Muut yhteisöt ja yksityishenkilöt

Lähtökohdat ja tavoitteet -raporttiluonnoksesta on saatu lausuntoja Kirjavalan yksityistien osakkailta, Parkuan erämiehiltä, Kajaanin kauppakamariosastolta sekä Kajaanin riistanhoitoyhdistykseltä. Kirjavalan yksityistien osakkaat, Parkuan erämiehet sekä Kajaanin riistanhoitoyhdistys ilmoittavat vastustavansa vaihtoehtoa VE 2. Kajaanin kauppakamariosasto pitää ensisijaisena Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen kehittämistä ensisijaisena vaihtoehtona. Yksityisiltä henkilöiltä on saatu muistutuksia 12 kappaletta, joiden allekirjoittajina on yhteensä 304 henkilöä. Muistutuksissa tuotiin esille vaihtoehdon VE 2 haittavaikutuksia ja pääsääntöisesti vastustettiin vaihtoehdon VE 2 toteuttamista. Kahdessa muistutuksessa kannatettiin vaihtoehtoa VE 0.

4.5. Puolustusvoimien tavoitteet

Puolustusvoimia kehitetään vuoden 2009 alussa valtioneuvostossa hyväksytyn turvallisuus- ja puolustuspoliittisen selonteon mukaisesti (Valtioneuvosto 2009). Selonteossa arvioidaan Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa kokonaisvaltaisesti ja esitetään valtioneuvoston 2010-luvun loppupuolelle ulottuvat linjaukset. Vuoden 2009 turvallisuus- ja puolustuspoliittinen selonteko on jatkoa aiemmin laadituille selonteille.

Selonteossa tarkastellaan kansainvälistä toimintaympäristöä ja arvioidaan sen muutoksen vaikutuksia Suomeen. Tältä pohjalta on laadittu Suomen turvallisuus- ja puolustuspoliittiset toimintalinjaukset.

Turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa selonteossa linjataan puolustusvoimien infrastruktuurin ja ympäristön osalta mm. seuraavaa:

"Puolustusvoimien infrastruktuurin ja ympäristön kehittämisellä huolehditaan, että sotilaalliseen maanpuolustukseen tarvittavat alueet, toimitilat ja rakenteet, kuten varuskunnat, varikot, ampuma- ja harjoitusalueet, ovat tarkoituksenmukaisia."

"Puolustusvoimien käytössä olevia alueita kehitetään kestävästi ja kokonaisvaltaisesti osana ympäröivää yhteiskuntaa. Maanpuolustuksen tarpeet tulee ottaa huomioon viranomaiskaavoituksessa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisesti."

"Selontekokaudella kiinnitetään erityistä huomiota kiinteistöjen terveyshaittojen poistamiseen ja energiatehokkuutta edistävään korjaustarpeeseen sekä räjähdetarastoinnin ja ampuma- ja harjoitusalueiden kehittämiseen."

"Puolustusvoimien organisaation ja toiminnan muutosten seurauksena tarpeettomiksi jäävistä alueista, tiloista ja rakenteista tulee voida luopua joustavasti. Kiinteistöhallinnon puitesopimusten uudistamisen yhteydessä selvitetään asiaan liittyvät hallinnolliset, taloudelliset ja oikeudelliset seikat puolustusministeriön ja valtiovarainministeriön yhteistyössä."

"Puolustushallinnon ympäristöpolitiikan päätavoitteena on huolehtia, että sotilaallisella maanpuolustuksella on ympäristöön liittyvät toiminta- ja kehittämisedellytykset. Ympäristönäkökulma otetaan toimintaedellytysten sallimissa rajoissa huomioon kaikessa toiminnassa."

"Puolustusvoimien toimintaan liittyy siviilitoiminnoista poikkeavia erityispiirteitä, jotka tulee ottaa huomioon myös kiinteistö- ja ympäristölainsäädännön ja muiden normien kehittämisessä. Tämä koskee erityisesti Suomen kestävästä kehityksestä, ilmastosta ja energiastrategioiden toimeenpanosta sekä puolustusvoimien ampuma-, harjoitus- ja lentotoimintaa. Sotilasilmailun edellyttämä ilmatilan käyttö tulee varmistaa toimintaympäristön muuttuessa."

"Puolustushallinnon kiinteistö- ja ympäristöalaa kehitetään yhteistyössä Euroopan unionin, Naton ja pohjoismaiden kanssa. Tavoitteina ovat tehokkuus, taloudellisuus ja yhteensopivuus, kriisinhallintatoiminnan kehittäminen sekä sotilasalueiden yhteiskäyttömahdollisuuksien edistäminen."

4.5.1. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2016

Puolustusvoimat on laatinut Vuosangan ja Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueille tavoitetilat vuodelle 2016 (Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2016, 2009). Vuosangan osalta tavoitetilaksi on määritetty mm. seuraavaa:

"Pohjois-Suomen Sotilasläänin esikunta vastaa alueen kehittämisestä tavoitetilan mukaisesti. Vuosangan alueen kehittämisen tavoitteena on luoda alue, jossa Kainuun Prikaati pystyy toteuttamaan sille annettujen joukkotuotantovelvoitteiden vaatimat ammunnat ja muut taisteluvälinein suoritettavat harjoitukset. Alueella on kyettävä ampumaan kaikilla Kainuun Prikaatin ja Kainuun Jääkäriprikaatin käytössä olevilla aseilla ja asejärjestelmillä (pl. ilmatorjunta-patteriston asejärjestelmät)."

"Tavoitetilassa alueen sisällä olevat yksityismaat on hankittu ja aluetta on laajennettu maakuntakaavan mahdollistamassa laajuudessa.

"Alueen on mahdollistettava jääkäri- tai jalkaväikyksikön puolustus- ja hyökkäysammunnan suorittaminen kenttätykistöllä ja kranaatinheittimistöllä tuettuna. Kahden jalkaväikyksikön osalta samanaikaiset ammunnat on pystyttävä toteuttamaan komppaniakokoonpanossa. Sotavarustuksessa tapahtuva kehitys on otettava huomioon alueen kehittämisessä."

"Ammuntojen suorituspaikkojen on oltava palvelusturvallisia ja niiden on annettava koulutettaville malli taistelussa käytettävistä rakenteista."

"Alueella on oltava edellytykset helikopteritoiminnalle. Keljon alueella on oltava parin taktinen laskeutumispaikka ja harjoitusalueella lisäksi tilapäisiä laskeutumispaikkoja."

"Alueen toimenpidesuunnitelmassa on otettava huomioon ympäristölainsäädännön vaatimukset maaperän, pohjaveden ja vesistöjen suojelun osalta. Ampuma-alueen luontoarvot säilytetään Kellon alue-ekologisen suunnitelman mukaisesti. Alueen meluselvityksen tulokset on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon raskaiden aseiden tuliasema-alueita määritettäessä."

"Kenttähygienian ja jätehuollon tason on sekä tukeutumisalueilla että vakioampumapaikoilla täytettävä ympäristömääräysten ja hygienian vaatimukset. Keljon alueen huollon edellytyksiä on parannettava ainakin henkilökunnan ja varusmiesten ruokalan, ruuan valmistuspaikan, polttoaineiden jakopaikan sekä ajoneuvojen huolto- ja pesupaikkojen osalta. Huolto- ja huoltopaikkojen tulee täyttää ympäristönsuojelu- ja turvallisuusmääräykset."

"Alueen moninaiskäyttö jokamiehenoikeuksien perusteella säilytetään ennallaan."

4.5.2. Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2016

Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueen osalta tavoitetilaksi 2016 on todettu mm. seuraavaa (Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2016, 2009):

"Kassunkurun alueen kehittämisen tavoitteena on luoda alue, jossa Kainuun Prikaati pystyy toteuttamaan peruskoulutuskauden taisteluammunnat ja aselajien erikoiskoulutuskauden perusammunnat (pl. kt- ja it-ammunnat) joukkuekokoonpanossa sekä muut taisteluvälinein suoritettavat harjoitukset."

"Alueen toimenpidesuunnitelmassa on otettava huomioon ympäristölainsäädännön vaatimukset maaperän, pohjaveden ja vesistöjen suojelun osalta. Kenttähygienian ja jätehuollon tason on täytettävä ympäristömääräysten ja hygienian vaatimukset. Alueelle rakennettavien varoupeerin toimipisteen ja varastopaikkojen tulee täyttää ympäristönsuojelu- ja turvallisuusmääräykset. Alueella vuoden 2008 loppuun mennessä suoritettavan meluselvityksen tulokset on mahdollisuuksien mukaan otettava huomioon raskaiden aseiden tuliasema-alueita määritettäessä."

"Alueen moninaiskäyttö jokamiehenoikeuksien perusteella säilytetään ennallaan."

5. VAIHEKAAVAN SELVITYKSET

Maankäyttö- ja rakennuslaissa (9 §) todetaan, että kaavan tulee perustua riittäviin tutkimuksiin ja selvityksiin. Tällöin kaavan toteuttamisen vaikutukset voidaan tarpeellisissa määrin tunnistaa, ennakoida ja ottaa huomioon kaavaa laadittaessa ja hyväksyttäessä. Kaavaa laaditaan ja sen vaikutuksia arvioidaan nojautuen olemassa oleviin lähtötietoihin, jotka täydentyvät kaavaa laadittaessa tehtävillä perus- ja vaikutusselvityksillä.

Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan laatimiseen liittyviä selvityksiä tehdään mm. Kainuun maakunta -kuntayhtymän, puolustusvoimien sekä vaikutusselvitysten osalta valitun konsulttitoimiston toimesta. Merkittävimmät selvitystarpeet kohdistuvat mm. meluun ja tärinään, eri vaihtoehtojen taloudellisiin vaikutuksiin sekä vaihtoehtojen toteuttamisedellytysten vertailuun.

Melunmittaus käynnissä. Vuosanka 9.11.2007.

Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan laatimisen lähtökohtina toimivat mm. seuraavat jo laaditut selvitykset sekä puolustusvoimien muut selvitykset (kohta 5.3):

Akukon Oy (2009). Kajaanin varuskunnan ampumatoiminta. Ympäristömeluselvitys. Insinööritoimisto Akukon Oy, 1/2009.

Akukon Oy (2008). Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue. Ympäristömeluselvitys. Insinööritoimisto Akukon Oy, 3/2008.

Ilmailulaitos (2005). Kajaanin helikoptereiden tukeutumispaikan kehittäminen – helikoptereiden melun leviäminen vuonna 2008. Huom! Turvaluokiteltu (TLL IV), vain viranomaiskäyttöön.

Kainuun metsäkeskus. Yksityismetsien luontotiedot ja puustoselvitykset (HUOM! ei ole julkista tietoa).

Kainuun vesi- ja ympäristöpiiri (1994). Kainuun luonnonsuojelullisesti arvokkaat pienvedet. Vesi- ja ympäristöhallituksen monistesarja nro 531.

Kainuun ympäristökeskus (2000). Kainuun pohjavesivarojen ja harjuaineisten luonnonvaraselvitys 1999-2000.

Kainuun ympäristökeskus. Suomen Natura 2000-kohteet.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994).

Maa- ja metsätalousministeriö (2007). Suomen metsäpeurakannan hoitosuunnitelma. Maa- ja metsätalousministeriö 7/2007.

Maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999).

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999).

Metsähallitus. Alue-ekologiset suunnitelmat.

Puolustusvoimat (2005). Raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttaman ympäristömelun arviointi. Puolustusvoimien ohje, pääesikunta.

Pohjoinen maanpuolustusalue (2007a). Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalue. Johdossääntö 2007.

Pohjoinen maanpuolustusalue (2007b). Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue. Johdossääntö 2007.

Pohjoisen Maanpuolustusalueen Esikunta (2007). Selvitys Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen toiminnasta. Selvitys Kainuun ympäristökeskukselle 27.7.2007.

Oikarinen, Elias (2007). Porin Prikaatin ja Kainuun Prikaatin toiminnan taloudelliset vaikutukset. Teoksessa Asevelvollisuusjärjestelmän yhteiskunnallisia vaikutuksia. Puolustusministeriö.

Oulun tiepiiri. Liikennetiedot, onnettomuustiedot.

Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (713/2006).

Ympäristöministeriö (2002). Maakuntakaavan sisältö ja esitystapa. Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000, 6.

Ympäristöministeriö (2006). Puolustusvoimien ampumatoiminta maankäytön suunnittelussa ja ympäristölupamenettelyssä. Ampumaratatyöryhmän mietintö. Suomen ympäristö 38.

Ympäristöministeriö (2007). Ampumamelun arviointi. Kirjallisuusselvitys. Suomen ympäristö 39/2007.

Ympäristöministeriö (2007). Valtioneuvoston periaatepäättös meluntorjunnasta. Ympäristöministeriön raportteja 7/2007.

5.1. Ympäristömeluselvitys

Yksi merkittävimmistä ampuma- ja harjoitusalueiden aiheuttamista vaikutuksista on ympäristömelu. Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueella koskien on valmistunut ympäristömeluselvitys, jossa on tarkasteltu melun vaikutuksia asuinympäristöön ja alueen virkistyskäyttöön (Akukon Oy, 2008). Selvityksessä on tarkasteltu Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen raskaiden aseiden ympäristömelun leviämistä sekä melun mallilaskennan avulla että melumittauksin. Selvityksessä on tarkasteltu nykyisen toiminnan lisäksi myös uuden, alueen länsipuolelle (Kivijärven länsipuoli) sijoittuvan tuliaseman vaikutusta ympäristömelun syntymiseen. Kainuun maakuntakaavassa ei ole osoitettu Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueeseen liittyvää melualueita. Ympäristömeluselvityksen tulosten perusteella voidaan todeta, että Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen 55 dB:n melu- vyöhyke ulottuu osittain nykyisen ampuma- ja harjoitusalueen rajojen ulkopuolelle.

Kajaanin varuskunnan ampumatoiminnan aiheuttaman ympäristömelun leviämistä on selvitetty vuoden 2009 alussa valmistuneessa ympäristömeluselvityksessä (Akukon Oy). Selvityksessä ympäristömelun leviämistä selvitettiin melun mallilaskennan avulla ja sitä täydennettiin sekä raskaiden aseiden että ampumaratamelun melupäästöjen lähi- ja melutasojen kaukomittauksin. Ampumaratojen laskennalliset A₁ -enimmäisäänitasot olivat lähimpien asuintalojen luona enimmillään noin 60–65 dB eli yhtä suuri kuin ohjearvo 65 dB. Selvityksessä todetaan, että ampumaratamelun arvioinnissa on kuitenkin huomioitava aiemmissa selvityksissä todettu laskentamallin yliennustus arviointisuureesta L_{A1max} johtuen.

5.2. Vaikutusselvitykset

Kainuun 1. vaihemaakuntakaavan vaikutusten arvioinnissa tarkastellaan eri vaihtoehtojen vaikutuksia maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen säännösten mukaisesti. Vaikutusten arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota maankäyttö- ja rakennuslain sekä -asetuksen säännösten vaatimusten lisäksi seuraaviin kysymyksiin:

- Ampuma- ja harjoitustoimintaan liittyvät sosiaaliset vaikutukset
- Natura-arvioinnin tarveharkintatarkastelu

Natura-arvioinnin tarveharkintatarkastelussa selvitetään, heikentääkö kaavan toteuttaminen merkittävästi niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Mikäli kaava ei todennäköisesti merkittävästi heikennä Natura 2000-alueen luonnonarvoja, voidaan kaava hyväksyä ja vahvistaa ilman LSL 65 §:n mukaista yksityiskohtaista luontotyyppi- ja lajikohtaista selvitystä.

- Eri vaihtoehtoihin liittyvien liikenteellisten vaikutusten tarkastelu (ml. lentoliikenne)

Mm. liikennemääriin, liikenteen sujuvuuteen, liikenteen turvallisuuteen ja liikenteen ympäristövaikutuksiin liittyviä tarkasteluja.

- Eri vaihtoehtoihin liittyvien taloudellisten vaikutusten tarkastelu

Taloudellisten vaikutusten tarkastelu sisältää mm. arvion eri vaihtoehtojen toteuttamiskustannuksista sekä arvion ampuma- ja harjoitustoiminnan vaikutuksista alueiden kiinteistöjen ja asuntojen arvoihin.

- Vaihtoehtojen luontovaikutusten vertailu

Tarkastelu sisältää arvion eri vaihtoehtojen vaikutuksista puustoon, muuhun kasvillisuuteen ja kasvistoon, eläimistöön (erityisesti riistaeläimet,

suurpedot, metsäpeura sekä luontodirektiivin IV-liitteen tiukasti suojellut lajit), luonnontilaisiin pienvesiin ja muihin vesistöihin sekä pohjavesiolosuhteisiin. Pohjana tarkastelulle voidaan käyttää muilta vastaavilta ampu- ma- ja harjoitusalueilta saatavissa olevia tietoja puolustusvoimien toiminnan luonto- ja ympäristövaikutuksista.

- Vaihtoehtojen toteuttamismahdollisuuksien vertailu

5.3. Puolustusvoimien laatimat tai valmisteilla olevat selvitykset

- Puolustusvoimien kokonaiskehittämissuunnitelma

Sisältää Vuosangan ja Kassunkurun alueille toimenpidesuunnitelmat sekä vuoteen 2016 ulottuvat tavoitetilat (valmis).

- Vuosangan liikenteelliset vaikutukset -selvitys

Selvityksessä tarkastellaan käytettyjä kuljetusreittejä ja kuljetusmääriä vä- lillä Kainuun Prikaati–Vuosanka vuoden 2007 osalta (valmis).

- Vuosangan 55 dB:n melualueen määrittely (sisältää esitetyt laajennusalueet, valmis)
- Kassunkurun aluerajaus + 55 dB:n melualueen määrittely (sisältää esitetyt laajen- nusalueet)

Puolustusvoimat laatii alueen kokonaiskäytön suunnitelman, joka sisältää alueen rajauksen sekä tuliasema- ja maalialuetiedot sekä melualuerajauk- sen (valmis).

- Kassunkurun nykyisen alueen 55 dB:n melualueen määrittely (valmis)
- Selvitys Vuosangan alueen käytöstä ja mahdollisista toimenpiteistä alueella siinä ti- lanteessa, jos ampumatoiminnot alueella lakkaisivat (valmis)
- Tärinäselvitykset

Akukon Oy on laatinut puolustusvoimien toimeksiannosta "Ammunnan ja räjäytysten aiheuttama tärinä" -tutkimuksen (4/2009). Pääesikunta on tur- valuokitellut raportin viranomaiskäyttöön (TTL IV Viranomaiskäyttö, Jul- kisuuslaki 24.1 § 01 k).

- Puolustusvoimien tarpeiden kartoitus ja toimintaedellytysten tarkastelu

Peruslähdekohtien kokoaminen laajennustarpeille sekä puolustusvoimien toiminnan edellytysten tarkastelu (käsitelty valmisteluvaiheen eri vaihtoehtojen vaikutusten arvioinnin yhteydessä).

- Helikopteritoiminta

Helikopteritoiminnan vaikutukset vaativat lentoreittejä ja laskeutumisaluei- ta koskevia lisäselvityksiä (käsitelty valmisteluvaiheen eri vaihtoehtojen vaikutusten arvioinnin yhteydessä).

5.4. Paikkatietoselvitykset

Vaikutusten arviointiin tueksi laaditaan paikkatietoselvityksiä mm. väestöön, työpaikkoihin ja rakennuksiin liittyen. Paikkatietotarkasteluissa hyödynnetään mm. Suomen ympäristökeskuksen yhdyskuntarakenteen seurantajärjestelmän (YKR) aineistoja.

LÄHTEET:

Akukon Oy (2009). Kajaanin varuskunnan ampumatoiminta. Ympäristömeluselvitys. Insi-
nööritoimisto Akukon Oy, 1/2009.

Akukon Oy (2008). Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue. Ympäristömeluselvitys. Insi-
nööritoimisto Akukon Oy, 3/2008.

Arkeinen kallioperä, ikkuna 3 miljardin vuoden päähän, Luku 4, Erkki J. Luukkonen ja
Peter Sorjonen-Ward.

Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2016 (2009). PSSLEHENKOS:n
asiakirjan MF8461/4.3.2009 Liite 2.

Kainuun maakuntasuunnitelma ja -kaava 2020, Geologiset tiedot ja mahdollisuudet, GTK
2001.

Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (468/1994).

Maa- ja metsätalousministeriö (2007). Suomen metsäpeurakannan hoitosuunnitelma.
Maa- ja metsätalousministeriö 7/2007.

Maankäyttö- ja rakennusasetus (895/1999).

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999).

Maisemamaakunnat, Ympäristöministeriö, www.ymparisto.fi

Puolustusvoimat (2005). Raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttaman ympäristömelun
arviointi. Puolustusvoimien ohje, pääesikunta.

Pohjoinen maanpuolustusalue (2007a). Kassunkurun ampuma- ja harjoitusalue. Johto-
sääntö 2007.

Pohjoinen maanpuolustusalue (2007b). Vuosangan ampuma- ja harjoitusalue. Johtosään-
tö 2007.

Pohjoisen Maanpuolustusalueen esikunta (2007). Selvitys Vuosangan ampuma- ja harjoi-
tusalueen toiminnasta. Selvitys Kainuun ympäristökeskukselle 27.7.2007.

Puolustusministeriö (2006). *Puolustusvoimien harjoitusalueiden käyttö kansainväliseen ja
kaupalliseen toimintaan*. Harjoitusalueetyöryhmän loppuraportti. Puolustusministeriö.

Oikarinen, Elias (2007). Porin Prikaatin ja Kainuun Prikaatin toiminnan taloudelliset vai-
kutukset. *Teoksessa* Asevelvollisuusjärjestelmän yhteiskunnallisia vaikutuksia.
Puolustusministeriö.

Valtioneuvoston asetus ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (713/2006).

Valtioneuvosto (2009). Suomen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka 2009. Valtioneuvoston selonteko VNS 1/2009.

<<http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/pdf/2009/turvallisuus-ja-puolustuspoliittinen-selonteko/selonteko.pdf>>

Vuosangan ampuma- ja harjoitusalueen tavoitetila 2016 (2009). PSSLEHENKOS:n asiakirjan MF8461/4.3.2009 Liite 1.

Ympäristöministeriö (2002). Maakuntakaavan sisältö ja esitystapa. *Maankäyttö- ja rakennuslaki 2000*, 6.

Ympäristöministeriö (2006). Puolustusvoimien ampumatoiminta maankäytön suunnittelussa ja ympäristölupamenettelyssä. Ampumaratatyöryhmän mietintö. *Suomen ympäristö* 38.

Ympäristöministeriö (2007). Valtioneuvoston periaatepäätös meluntorjunnasta. Ympäristöministeriön raportteja 7/2007.

<<http://www.miljo.fi/download.asp?contentid=64366&lan=fi>>

**KAINUUN MAAKUNTA
–KUNTAYHTYMÄ
JULKAISULUETTELO**

Sarja A: virallisesti hyväksytyt julkaisut

Sarja B: selvitykset ja tutkimukset

Sarja C: hallinnolliset asiakirjat

Sarja D: monistesarja

=====

Sarja A

A:1	Uusiutuva Kainuu
Kainuun maakuntasuunnitelma 2025
(2005)	B:3	Sosiaalihuollon teknologian
kehittäminen Kainuussa -hanke
1.4.2005 – 31.3.2007
Mielipidekysely sähköisten asiointi-
palveluiden kehittämisestä sosiaali- ja
terveydenhuollossa.
Tulosraportti 2006 (2007)
A:2	Kainuun maakuntaohjelman toteuttamis-
suunnitelma eli TOTSU 2006 – 2007
(2005)	B:4	Ikäihmisten palveluohjaus Kainuussa
-hanke 1.8.2004 – 31.12.2006
Palveluohjaus
- Tienviitta kainuulaiselle ikäihmiselle
Loppuraportti (2006)
A:3	Kainuun maakuntaohjelma 2006 – 2010
(2006)	B:5	Kainuun tietoyhteiskuntastrategia
2007 – 2012 (2007)
A:4	Kainuun maakuntakaava 2020
Kaavaselostus 2006
(2006)	B:6	Kainuun maakunnallisesti merkittävät
muinaisjäännökset (2007)
A:5	Kainuun viestintäsuunnitelma 2006-2008
(2006)	B:7	Luontomatkailun kehittäminen
maakuntakaavoituksessa (2007)
A:6	Kainuun kansalaisvaikuttamisen
ohjelma 2006 – 2012 (2007)	B:8	Barents Link Corridor
(2007)
A:7	Kainuun maakuntaohjelman toteuttamis-
suunnitelma eli TOTSU 2008 - 2009
(2007)	B:9	Pohjoinen liikennekäytävä - северный
транспортный коридор
(2007)
A:8	Kainuun maakuntaohjelman
toteuttamissuunnitelma eli TOTSU
2009 - 2010 (2008)	B:10	Kainuun luontomatkailun teemaohjelma
(2007)
A:9	Kainuun maakuntaohjelman
toteuttamissuunnitelma eli TOTSU
2010–2011 (2009)	B:11	Kenen kyydissä?
Selvitys Kainuun sosiaali- ja
terveystoimen henkilökuljetuksista
(2006)
A:10	Kainuun maakuntakaava 2020
(2009)		

Sarja B

B:1	Kainuun Venäjä-liiketoiminnan
Strategia 2005-2012 (2006)	B:12	Jouni Ponnikas, Verna Mustonen, Sirpa
Korhonen, Andra Aldea-Partanen &
Nikolai Veresov:
Maahanmuuttajat osana kainuulaista
yhteiskuntaa – Ulkomaalaisväestön
työelämävalmiudet ja koulutustarpeet
(2007)
B:2	Sosiaalihuollon teknologian
kehittäminen Kainuussa –hanke
1.4.2005 – 31.3.2007
Sähköisten asiointipalveluiden
kehittäminen sosiaali- ja
terveydenhuollossa
Selvitysraportti 2007 (2007)	B:13	Vartiuksen kansainvälisen raja-aseman
kehittämissuunnitelma (2008)
		B:14	Kainuun väestöennuste v. 2025 (2008)

B:15	Barents Link Kansainvälisen raideliikenteen markkinointi- ja kehittämiskonsepti Vartius-Kotshkoma 2009 (2009)	D:2	Tietotekniikan osaamiskartoituskyselyn tulosraportti 1. Kainuun vanhus- ja perhepalveluhenkilöstö (2007)
B:15	Баренц-Линк Концепция маркетинга и развития международного железнодорожного сообщения ВАРТИУС – КОЧКОМА 2009 (2009)	D:3	Prosessien mallinnus Kainuun sosiaali- huollossa 2005 – 2006 (2007)
B:16	Kainuun runkoliikennesuunnitelma 2009-2012 (2009)	D:4	Sosiaalihuollon teknologian kehittäminen Kainuussa –hanke. Loppuraportti 2007. (2007)
B:17	Kainuun 1.vaihemaakuntakaava Valmisteluvaiheen eri vaihtoehtojen vaikutusten arviointi (2009)	D:5	Lähiuokaa Kainuusta 2007. Kainuulaisten elintarvikeyritysten tuoteluettelo, 3 painos. (2007)
B:18	Kansalaispalautetta sosiaali- ja terveyspalveluiden toimivuudesta Kainuussa vuonna 2009	D:6	Kainuussa asuvien maahanmuuttajien koulutus ja työllistyminen (2007)
B:19	Kainuun 1.vaihemaakuntakaava Lähtökohdat ja tavoitteet (2009)	D:7	Hoitotyö Kainuussa (2007)
Sarja C		D:8	Hoitotyön arvokirja (2007)
C:1	Talousarvio 2006 ja taloussuunnitelma 2006 – 2009 (2005)	D:9	Esiselvityshanke Kainuun rakenteel- lisen työttömyyden vähentämiseksi Loppuraportti (2007)
C:2	Vuosikertomus 2005 (2006)	D:10	Teknologiaa muutosta kotihoidon toimintaprosesseihin. TeKo-hankkeen loppuraportti 1.1.2006 – 31.12.2007. (2007)
C:3	Kainuun maakuntaohjelman toteuttamis- suunnitelma eli TOTSU 2007-2008 (2006)	D:11	TeKo-hanke Toimintaympäristön ja tiedonkulun kuvaus 1.12.2005 – 10.5.2006 Sotkamon kotihoidossa. Kartoitus ennen mobiililaitteen käyttöönottoa (2007).
C:4	Talousarvio 2007 ja taloussuunnitelma 2007 – 2010 (2006)	D:12	Kainuulainen työkuunto -projekti Loppuraportti (2008)
C:5	Vuosikertomus 2006 (2007)	D:13	Hoitotyön ydintiedot sähköisessä potilaskertomusjärjestelmässä -kehittämisprojekti Kainuussa vuosina 2006-2007 Loppuraportti (2008)
C:6	Vuosikertomus 2007 (2008)	D:14	Hoitotyön osaamisen johtaminen Kainuussa -projekti Loppuraportti (2008)
C:7	Talousarvio 2008 ja taloussuunnitelma 2008-2011 (2008)	D:15	VARTU – varhain tukemalla turvallinen lapsuus, toimintamalli perhetyöhön hankkeen loppuraportti
C:8	Talousarvio 2009 ja taloussuunnitelma 2009-2012 (2008)	D:15	Omaishoidontuen kehittäminen Kainuussa -hanke Loppuraportti 2008
C:9	Vuosikertomus 2008 (2009)	D:16	Mielenterveyspalveluiden ja riippuvuuksien hoitopalveluiden maakunnallinen malli -hanke Loppuraportti 2008
C:10	Talousarvio 2010 ja taloussuunnitelma 2010-2013 (2009)		
Sarja D			
D:1	"Uusiutuva Kainuu" Kainuun tulevaisuudenkuvat v. 2025 (2006)		

- D:17 Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden itäsuomalainen polku -hanke
Loppuraportti (2008)
- D:18 Mielenterveystyöntekijöiden osaamisen kehittyminen ja työrasituksen lieventyminen -hanke
Loppuraportti (2008)
- D:19 Luonto on Kainuun vahvuus
Kainuun maakuntakuvatutkimus 2008 (2008)
- D:20 eAsiointi Kainuussa - hanke
Loppuraportti (2008)
- D:21 Yhteenvetoraportti
Kysely vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalvelujen asiakkaille vuonna 2007 (2008)
- D:22 Vammaispalvelujen saatavuuden ja erityisosaamisen parantaminen
Kainuussa 2006-2008 (2008)
Loppuraportti
- D:23 Haavahoidon kehittäminen Kainuussa -hanke
Loppuraportti (2008)
- D:24 Sosiaalityön henkilöstön tehtävärakenteen ja työolojen kehittäminen Kainuussa
2006-2008 -hanke
Loppuraportti (2008)
- D:25 Perhekeskukset Kainuuseen -hanke
Loppuraportti (2008)
- D:26 Kainuun päihdetyön koordinointi -hanke
Loppuraportti (2009)
- D:27 Sosioekonomiset terveyserot ja niiden kaventaminen Kainuussa -hanke
vuosina 2006-2008
Loppuraportti (2009)
- D:28 Sosiaalialan kehittämisyksikkö
Kainuuseen hanke
Loppuraportti (2009)

Kainuun maakunta -kuntayhtymä
PL 400, 87070 Kainuu
puh. (08) 615 541/vaihde
faksi (08) 6155 4260
e-mail: kirjaamo@kainuu.fi
etunimi.sukunimi@kainuu.fi
www.kainuu.fi